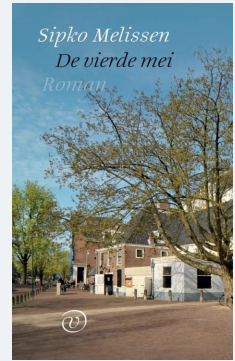

De vierde mei

Zwg door Cees
Zeker Weten Goed
07 August 2020

✓ Zeker Weten Goed

Auteur	Sipko Melissen
Eerste uitgave	2020
Uitgever	Van Oorschot
Pagina's	212

Feitelijke gegevens

- 1e druk, 2020
- 212 pagina's
- Uitgeverij: Van Oorschot

Flaptekst

Het manuscript van een roman waarin op 4 mei een terroristische aanslag wordt gepleegd op de Dam zorgt voor onenigheid tussen Altea en haar man Olly. De vraag is of zo'n roman wel uitgegeven zou moeten worden. Altea, die als redacteur werkt voor de uitgeverij van haar zwager, is voor. Maar haar man is fervent tegenstander: hij vreest dat het verhaal de verhouding tussen verschillende bevolkingsgroepen alleen maar op scherp zal zetten.

Na een avond met veel drank loopt de spanning zo hoog op dat Altea de volgende dag, de ochtend van 4 mei, met de gedachte speelt een tijdje bij Olly weg te gaan. De vondst van een vergeten foto uit het prille begin van hun relatie is confronterend en Altea gaat die morgen spontaan de deur uit. Haar dwaaltocht door de stad, langs plekken uit haar verleden, zal haar echter niet veel verder brengen dan Amsterdam-Noord. Voordat zij naar huis en haard terugkeert, woont zij nog de dodenherdenking bij op de Dam. Precies vijftig jaar geleden stond zij daar ook, met Olly, toen alles nog moest beginnen.

Eerste zin

"Dan zijn we nu aan de stelling van vandaag. U kunt reageren en ons laten weten of u het ermee eens of oneens bent."

Samenvatting

1. De gedroomde foto

Altea DeWitt (69 jaar) is redactrice bij de uitgeverij van haar zwager Lukas. Op de avond van de derde mei in 2016 heeft ze gegeten bij haar zus Esther en haar zwager. De felle discussie (na veel drank) ging over de opvatting van haar man Olly, een succesvol maag-en darmspecialist, dat een boek over een terroristische aanslag op 4 mei niet zou mogen worden uitgegeven. Altea heeft namelijk dat manuscript op verzoek van haar zwager moeten bekijken. Het betreft een werk van een jonge auteur die snel antwoord wil op de vraag of Lukas het boek gaat uitgeven.

Op de ochtend van 4 mei wordt Altea met een flinke kater wakker. Haar man vertrekt naar zijn werk. Esther belt haar op om te zeggen dat ze het gisteren wel te bont heeft gemaakt. Aan het einde van de avond had Altea zelfs gezegd dat ze van Olly wilde scheiden. Dat is wel opmerkelijk na zo'n vijftig jaar samenzijn. Altea kan zich daarvan echter niets herinneren. De discussie was daarnaast gegaan over de positie van de staat Israël. Olly verschilde daarin flink van mening met Altea. Olly vindt trouwens dat de 4-mei-viering een soort staatsliturgie is. Hij gaat daarom ook nooit mee naar de Dodenherdenking op de Dam.

Altea neemt het nieuwe manuscript opnieuw ter hand, omdat Lukas haar heeft gebeld met de mededeling dat hij die dag uitsluit wil hebben. Lukas is een heel ander type man dan haar nogal dominante man. Ze was ook meer verliefd geweest op Lukas dan op Olly. Maar hij is helaas 'meer van de mannenliefde.' Nadat ze op haar 57e als docente met pensioen ging, wilde hij dat ze voor hem kwam werken, eerst als vertaalster, later als redacteur. Ze had meteen een goede indruk gemaakt door een eerst afgekeurd manuscript van een onbekende schrijver "De drie woorden" toch aan te bevelen. Het boek werd een enorme bestseller.

Altea denkt die ochtend ook terug aan de korte relatie die ze heeft gehad met een inspirerende, mooie man (Gertjan) die van de Bhagwanbeweging was. Met hem had ze ooit een overspelig weekend op Schiermonnikoog doorgebracht, maar steeds was daar (zelfs bij de seks) het beeld van Olly aanwezig geweest.

Als ze in een kunstboek dat ze de avond ervoor van Esther heeft gekregen, komt er ineens een foto te voorschijn die zo'n vijftig jaar geleden is gemaakt. Maar ze kan zich dat helemaal niet herinneren. Op de foto staan Altea (ongeveer twintig jaar oud), Esther, hun moeder en een knappe jongeman die Olivier moet zijn. Ze beseft dat ze eigenlijk een heel ander leven had kunnen leiden. Wat heeft ze eigenlijk van haar leven gemaakt? Wat kan ze straks aan de hemelpoort zeggen, over wat ze heeft betekend? Ze besluit die ochtend Amsterdam in te gaan.

II Het Pieterpad

Altea wordt gewaar dat ze de stad nu met andere ogen ziet. Hoewel ze al zo lang woont in Amsterdam, nota bene in een duur grachtenpand, kijkt ze anders tegen de stad aan. Ze eet in Grand Café Américain, merkt daar dat jonge mannen niet meer naar haar omkijken. Als ze weer aan Gertjan denkt, beseft ze ook dat ze niet voor overspel in de wieg gelegd is.

Van daaruit gaan haar gedachten weer naar de gedroomde foto, waarvan ze niet weet wanneer die gemaakt is. Ook denkt ze de terug aan de kennismaking met Olivier. Hoe ze tijdens haar studie op een zondag naar zijn zolderkamertjes was gegaan. In een opwelling besluit ze daar langs te lopen en ze mag van de huidige bewoners even naar boven om dat kamertje nog eens te bekijken. Ook het huis van de familie Boslowits uit de novelle van van Gerard Reve schiet haar te binnen en ze loopt daar eveneens langs.

Dan belt haar zusje Esther en haar vraagt ze of ze iets van die foto weet. Esther weet dat: hij is genomen op de vierde mei in 1966, voordat ze naar de Dodenherdenking gingen. Daarna denkt Altea aan de roman van Coetzee "Elisabeth Costello", waarin de vertelster vindt dat het probleem van de moderne

vleesindustrie te vergelijken is met de Holocaust. Over die ongepaste vergelijking wordt in de media druk gediscussieerd.

Altea gaat naar Amsterdam-Noord en ziet het bankje waarop ze twintig jaar geleden met haar lievelingsvriendin Riekje heeft gezeten. Die was ernstig ziek geweest. Maar op het moment dat ze doodging, was Altea niet in Nederland, Ze had een vakantiereis naar Australië gemaakt en had zelfs de crematie niet kunnen bijwonen.

Met haar had ze gesproken over het probleem wat je betekende in je leven. Riekje had geantwoord dat die vraag niet beantwoord kan worden: voor de ene mens was dit belangrijk, voor de ander iets heel anders. Zelf had Riekje gedacht dat het aflopen van het Pieterpad (het pelgrimspad van Pieterburen tot aan de Sint Pietersberg) het belangrijkste voor haar in het leven was geweest. Dat was een eyeopener voor Altea.

III Twee minuten stilte

Altea bezoekt de wijnhandel van een vriendin van Olly. Ze wil iets bijzonders kopen en kiest uiteindelijk voor een dure fles champagne. Ze heeft iets te vieren. Ze gaat op weg naar Lukas met wie ze een afspraak heeft. Ze denkt ondertussen aan de roman die ze eerst heeft ontdekt. Lukas is blij dat ze het boek over de aanslag mooi vindt. Hij was vooral benieuwd naar haar oordeel over de epiloog van het boek, die veel mogelijkheden open laat. Hij wil het nu gaan uitgeven en later op de middag belt hij haar om te zeggen dat de jonge auteur akkoord gaat, mits hij Altea als redacteur krijgt toegewezen.

Altea denkt in een flashback terug aan de dag en de nacht dat ze Lukas naar Duitsland ging om te promoten. Na een lange dag kwamen ze uiteindelijk toch bij elkaar in bed, maar tot seks kwam het niet. Lukas zegt echter dat hij het met haar ondanks zijn voorliefde voor mannen wel zou kunnen. Ook bespreekt Altea haar dilemma: moet ze Olly ooit vertellen over haar overspel met Gertjan? Lukas raadt aan van niet.

Altea gaat naar huis en zet de dure champagne alvast koud. Ze denkt terug aan de tijd dat Olly in hun verkeringstijd in Engeland zat voor zijn studie. Ze hadden elkaar brieven geschreven en die gaat ze nu opzoeken op zolder waar de bewaar-schoenendoos staat. Ze leest enkele van de brieven van Olly en begrijpt dat hij echt van haar houdt. Ze hadden dus 'echt bestaan, Olly en zij.' De vraag die haar sinds het zien van de gedroomde foto die ochtend bezighoudt, is beantwoord. En eigenlijk ook de vraag waarmee Altea bij de hemelpoort kan aankloppen. Met die brieven natuurlijk.

Dan gaat ze naar de Dam. Olly die eerst had aangegeven dat hij toch wel met haar mee wilde, laat het afweten, omdat hij het niet redt. Altea gaat wel en voelt de onderlinge verbondenheid van de mensenmassa. Die twee minuten stilte zijn erg belangrijk voor haar.

Altea stelt zich voor wat ze die avond gaan doen: ze zullen eerst wat eten, de dure champagne drinken en dan de brieven uit de schoenendoos weer gaan lezen: die van Olly, die van Riekje en die ene brief van Gertjan. En dan met alle brieven: de fik erin.

Ze loopt langzaam naar huis. Olly is er al. Is hij al aan het eten bezig? Als ze de deur openmaakt, beseft ze dat ze thuiskomt, na jaren afwezig te zijn geweest.

Personages

Altea

Altea DeWitt is 69 jaar en wordt in hetzelfde jaar nog zeventig. Ze is docente geweest en na haar pensionering vertaalster en redactrice bij de uitgeverij van haar zwager Lukas. Lukas is een sympathieke, mooie man en vroeger was ze wel gecharmeerd van hem. Met haar eigen man ligt ze nog wel eens overhoop, alhoewel ze al vijftig jaar bij elkaar zijn. Ze hebben geen kinderen, dat was niet een noodzakelijke eis van één van hen. Olly is een dominante man en heeft andere opvattingen over de Dodenherdenking en de positie van Joden. Mede onder invloed van veel drank krijgen ze ruzie. De volgende dag krijgt Altea een foto onder ogen waarbij ze zich helemaal niets kan herinneren. Is dat haar man wel die op de foto staat? Is ze niet een deel van haar leven kwijt geraakt? Wat is er met de tijd gebeurd? Wat heeft ze met haar leven gedaan. Zo ontstaat de zoektocht naar de zin van het bestaan in haar eigen Amsterdam. Door plekken te bezoeken waar ze herinneringen heeft, komt ze meer en meer tot zichzelf. In haar leven heeft ze ooit nog een andere, leuke man ontmoet. Deze Gertjan neemt haar een weekend mee naar een Waddeneiland, waar ze seks hebben. Maar ook daar blijft Altea denken aan Olly. Ze beseft later dat ze niet voor overspel in de weg gelegd is. Ze blijft wel rondlopen met het dilemma of ze het overspel moet opbiechten aan Olly of niet. Lukas geeft haar later een praktisch advies. "Doe maar niet." Een opmerking van haar overleden zus draagt er ook nog toe bij dat ze het nut van haar leven in iets heel persoonlijks moet zoeken. Voor haar zus was dat het afleggen van het Pieterpad, voor Altea wordt het het terugvinden van haar verloren leven. De mooie brieven die Olly in zijn verblijf in Engeland schreef, openen haar ogen. Ze keert met een goed gevoel terug.

Olivier-Olly

Olivier krijgt al jong verkering met Altea. Ze zijn beiden twintig jaar. Hij ontvangt haar dan ook op zijn zolderkamertje. Wanneer hij een jaar voor zijn studie in Engeland verblijft, schrijft hij haar mooie liefdesbrieven. Die worden door Altea bewaard. Hij wordt darm-en maagspecialist en heeft een nogal afwijkende mening over Joden en de Dodenherdenking. Hij zou willen dat zijn broer het boek over de aanslag in Amsterdam niet uitgeeft. Dat stigmatiseert maar weer een hele bevolkingsgroep van moslims, vindt hij. Hij heeft ook niets met de Dodenherdenking: hij vindt het een staatsliturgie en over de staat Israël kan hij ook nog wel wat hatelijks ophoesten. Toch wil hij een dag na de ruzie wel met zijn vrouw meegaan naar de Dam, maar door zijn werk redt hij het niet. Hij begint maar vast aan het eten koken. Hij weet niet dat zijn vrouw ooit vreemd geweest is.

Quotes

"Altea's vriendschap met Lukas was van een totaal andere orde dan haar vriendschap met Riekje was geweest. Want hoewel Lukas op mannen viel, voornamelijk op mannen, zoals hij haar een sop een nacht in Frankfurt had toevertrouwd, was er tussen hen sprake van een erotisch potentieel, ook al werd daar geen gebruik van gemaakt. Flirten, haar vrijblijvend het hof maken, daar was hij een meester in."

Bladzijde 14

"De foto gaf een moment weer dat nooit had bestaan. Er was een foto, maar er was geen werkelijkheid waar het een beeld van was. Alsof het de foto was van een droom, een idee, een onmogelijk verlangen."

Bladzijde 84

"Hoe zou hun leven verlopen zijn als ze kinderen hadden gekregen? Twee, een jongen en een meisje. En op een dag was ze grootmoeder geworden. Een totaal ander leven, niet uiterlijk maar innerlijk. Ze merkte dat aan Esther. Uiterlijk

was er geen enkele verschil tussen hen beiden. Esther concentreerde zich op haar werk, haar vrienden, haar familie, maar ze had een ander belang in het leven."

Bladzijde 86

"Maar kon ze daarmee aankomen bij die poort? Of moest ze spectaculairder gewicht in de schaal leggen? Een weekend met een minnaar op een Waddeneiland, een nacht in bed met haar zwager?"

Bladzijde 145

""En Olly weet van niets?" "Op een dag vertel ik het hem." "Dat zou ik niet doen", zei Lukas. "Je moet er de ander niet mee opzadelen. Wat moet Olly ermee? het is zijn pakkie-an-niet. "Je spreekt uit ervaring?" "You wanna talk?" Nee, nee, ze wilde slapen had ze slaperig gezegd. En ze had zich omgedraaid op haar linkerzij, "Welterusten.""

Bladzijde 195

"... ze keek naar de kleine steentjes van het trottoir en dacht aan haar en Olly. Stel dat Olly wel bestond maar dat zij dat niet wist. Ze waren elkaar misgelopen doordat ze die oudejaarsavond naar een ander feest was geweest. De kans dat ze elkaar niet hadden ontmoet was oneindig veel groter dan wel."

Bladzijde 185

Thematiek

De zin van het bestaan

Altea DeWitt maakt een tocht door de stad. Ze is bijna zeventig jaar en ze denkt na over wat ze in haar leven voor zinvols heeft gedaan. Zo langzamerhand moet ze toch over de dood gaan nadenken. Wat moet ze aanvoeren als ze straks bij de hemelpoort aanklopt? Wat kan ze bij 'die mannen' overleggen? Ze heeft een relatie van vijftig jaar met Olly en ze hebben geen kinderen. Die waren niet zo nodig in hun huwelijk, maar nu ze op leeftijd is gekomen, ziet ze wel het verschil in levensstijl met haar jongere zus Esther die wel kinderen heeft. Het is bovendien de dag van de Dodenherdenking en ze moet van haar baas, / uitgever / zwager beoordelen of er een roman die "De vierde mei" heet, uitgegeven moet worden. Haar man Olly vindt van niet en na een heftige ruzie op de derde mei (een discussie gevoed door veel drank) is ze de volgende dag van slag. Dat wordt nog erger als ze een foto onder ogen krijgt waarop ze o.a. staat met Olly. Ze kan zich van dat moment werkelijk niets meer herinneren. De foto is vijftig jaar geleden genomen. Is haar leven zo aan haar voorbijgegaan? Ze besluit de stad in te gaan. Op haar tocht door de stad bezoekt ze punten uit het verleden: het zolderkamertje waar ze met Olivier heeft gewoond, het huis van de familie Boslowits uit het verhaal van Gerard Reve. Door haar leven heen, speelt ook het verhaal van de Tweede Wereldoorlog, van Anne Frank en de Jodenvervolging. De Nationale Dodenherdenking past ook weer bij haar gedachten. De gevoelens voor haar overleden zus Riekje, zijn meer een privé-dodenherdenking. Riekje had haar ooit eens verteld dat haar persoonlijke documenten bij de hemelpoort zouden bestaan uit het door haar afgelegde Pieterpad. Zo simpel kan het soms zijn. Altea loopt ook nog met een ander dilemma rond of ze haar eenmalige overspel aan haar echtgenoot Olly moet bekennen. Haar zwager Lukas, die ze graag mag, vindt van niet. Het komt ook bijna tot overspel met hem, maar deze keer kan ze zich tot haar geluk beheersen. Dat zou de relatie met Lukas onder spanning gezet hebben. Het gevoel van de Nationale Twee minuten Stilte, stelt haar ook gerust. Ze voelt de verbondenheid met de massa en ze keert terug naar huis. Gelouterd. Ze heeft het gevoel alsof ze jaren is weggeweest.

Motieven

Liefdesrelatie

Altea twijfelt eraan of ze vijftig jaar geleden de goede keuze in de liefde heeft gemaakt. Olly bleek een nogal dominante man met een uitgesproken mening en zijn jongere broer Lukas was eigenlijk veel aardiger. Maar de dingen gaan zoals ze gaan. Soms berust een liefde op toeval. Als ze op Oudejaarsdag niet naar een feestje was gegaan, had ze Olly niet ontmoet enz, enz. Dan had ze Lukas niet gekend, was ze geen redactrice geworden, had ze het manuscript niet hoeven door te nemen..

Vriendschap

Altea had één bijzonder goede vriendin met wie ze vaak "het leven doornam." Deze Riekje wordt ernstig ziek en ze spreken al over wat een mens moet betekenen tijdens het bestaan op aarde. Riekje had haar geleerd dat dit voor ieder mens verschillend is, wat hij belangrijk vindt. Zij vond het belangrijkste in haar leven om bij de poortwachters van de hemel aan te geven, het aflopen van het Pieterpad was. Twintig jaar na het overlijden van Riekje heeft Altea er nog spijt van dat ze destijds tijdens de laatste fase van Riekjes leven toch op vakantie was gegaan naar Australië, waardoor ze het overlijden en zelfs de crematie van Riekje had gemist.

Tweede wereldoorlog

De Tweede Wereldoorlog, de Jodenvervolging en de Dodenherdenking spelen direct een rol op de achtergrond van de roman. Daarom o.a. bespreekt Altea Gerard Reve, Anne Frank en de opvatting van een personage van de schrijver Coetzee die de Holocaust vergelijkt met de vreselijke slachtingen in de bioveesindustrie. En wat indirecter is de discussie met Olly over de staat Israël, waarbij haar man Olly verder kijkt dan alleen het land van de Joden. Altea kiest de kant van de Joden. Olly noemt de Dodenherdenking sarcastisch een "staatsliturgie."

Overspel

Toen Altea vijftig was, heeft ze een relatie gehad met de aantrekkelijke en wijze Gertjan, aanhanger van Baghwan. Ze heeft ook een weekend met hem doorgebracht op Schiermonnikoog, maar zelfs tijdens de seks bleef ze aan Olly denken. Ze was niet geschikt voor overspel, vond ze. Ook komt het tijdens een beurs in Duitsland waar ze met Lukas een boek promoten moet, bijna tot seks met haar zwager. Lukas is meer van de mannenliefde, maar heeft er geen probleem mee om 'het' met haar te doen. Maar het kwam er niet van en daar was ze een dag later heel erg blij over.

Beroepsprobleem: uitgeverwereld

Als redactrice moet Altea mee beslissen of haar uitgever Lukas een boek over een aanslag op de Dam zal uitbrengen. Ze heeft al eerder een heel belangrijk advies gegeven over een boek "De drie woorden." Dat was door een andere redacteur van de uitgever afgewezen. Ook moet ze meebeslissen over de uitgave van het boek "De vierde mei", waarin door een jonge man een terroristische aanslag op de Dam tijdens de Dodenherdenking wordt gepleegd. Het uitgeven van deze roman is de bron van een ruzie tussen Altea en Olly aan het begin van de roman.

Drankmisbruik

Op 3 mei is er behoorlijk wat gedronken door de vier familieleden die met elkaar gegeten hebben. Altea heeft zelfs zo veel gedronken dat ze allerlei onzin uitkraamt, bijvoorbeeld dat ze van Olly wil scheiden. Haar zus Esther belt haar daarover een dag later op. Conclusie: ze moeten met zijn allen toch wat minder gaan drinken.

Toeval

Altea vraagt zich of toeval geen grote rol in het leven speelt. Als ze niet op een feestje op Oudejaarsdag Olivier had ontmoet, zat ze nu vijftig jaar later niet een boek te beoordelen voor een mogelijke publicatie. Misschien had ze kinderen gehad, net als haar zus Esther en dan zou haar leven heel anders zijn verlopen. Misschien was ze nooit vreemd geweest of juist wel.

Motto

"I've spent my life trying to see my own place as the end of a journey I never made."

Gerald Murnane, *The Plane*

Titelverklaring

"**De vierde mei**" is ook de titel van een nieuwe roman die een verzonnen personage in deze roman van Melissen wil laten uitgeven. Het betreft de dag van de Dodenherdenking in Amsterdam en de jonge nog anonieme schrijver fantaseert dat er een terroristische aanslag op de Dam plaatsvindt.

Er zijn dus eigenlijk twee vierde mei's.

Het verhaal van vertelster Altea speelt ook op de vierde mei, wat in Nederland een belangrijke en symbolische datum is.

Een oplettende lezer zal nog kunnen opmerken dat er eigenlijk sprake is van drie keer 'een vierde mei'. De foto waarop de vier personen staan is, indertijd ook genomen op een vierde mei, namelijk in 1966. Ze gingen toen met zijn vieren naar de Dodenherdenking.

Structuur & perspectief

De roman is opgebouwd in drie delen -met een titel- die worden onderverdeeld in korte hoofdstukken.:

I - De gedroomde foto (ho 1-11)

II - Het Pieterpad (ho 12-21)

III - Twee minuten stilte (ho 22-30)

Er is een personale vertelster Altea DeWitt, die 69 jaar is en redacteur bij de uitgeverij van haar zwager. Na een discussie met haar man Ollie over het al dan niet uitgeven van een nieuwe roman met de titel "De vierde mei." stuit ze een dag later op een foto waarvan ze zich niets kan herinneren. Ze maakt daarna een wandeling door de stad die ze eigenlijk na al die jaren zo goed zou moeten kennen, maar ze ziet ineens andere dingen. Ze denkt terug aan het verleden, aan haar vriendin die overleden is, aan haar overspel met een vriend en haar bijna overspel met haar zwager. Het gaat daarom vooral ook over de zingeving van haar bestaan.

Altea vertelt haar verhaal in de o.v..t.

Decor

De tijd

Altea is in 1946 geboren. Ze vertelt dat ze aan het einde van het jaar zeventig jaar zal worden. Het is dus niet zo moeilijk vast te stellen dat de dag/datum van het verhaal nauwkeurig is vast te stellen. Omdat ze pas aan het eind van het jaar zeventig wordt, is de datum, 4 mei 2016.

Het decor

Het decor is Amsterdam en het decor van de ingesloten roman is de Dam in Amsterdam, waar een aanslag wordt gepleegd. Altea woont in een groot grachtenpand, haar man is specialist en ook zij heeft een lange loopbaan, eerst als docente, later als vertaalster en nu ook als redacteur. Ze hebben het daardoor financieel erg goed.

Er is nog een passage waarin Altea vertelt dat ze met haar zwager in Frankfurt is.

Stijl

Het boek is geschreven in een heldere, overwegend rustige stijl die past bij een ex-docente en redactrice van een

uitgever. Daarnaast is het de stijl van een oudere vrouw die haar leven overdenkt. Er zijn verwijzingen naar de literatuur van o.a. Kafka, Coetzee, Anne Frank en Gerard Reve.

Er zijn ook stijlvolle metaforen te bewonderen:

(Over Olivier op de gedroomde foto, blz. 85): *"De jongern keek strak voor zich uit als een lijfwacht die niet geacht wordt aandacht te besteden aan degenen die hij bewaakt en voor wier veiligheid hij met zijn leven garant staat."*

(Over de vondst van het door haar ontdekte boek - blz. 187) *"Het verhaal klonk als een sprookje: een Assepoester van de literatuur was door een fee uit het donker van een souterrain naar het volle licht gebacht waar ze op het bal van de boeken mocht dansen met de prins."*

(Over de schoenendoos met brieven op zolder, blz. 201): *"Was die schoenendoos niet het equivalent van het heilige der heiligen waar uitsluitend de hogepriester een keer per jaar naar binnen mocht?"*

Slotzin

Met haar sleutel opende ze zo zacht mogelijk de deur. In de hal bleef ze staan zonder licht te maken. Ze hield haar adem in om te luisteren naar het geluid dat uit de keuken kwam. Een pen op het vuur? Ze moest slikken en voelde haar hart kloppen. Ze was jaren weggeweest.

Bijzonderheden

Als Altea na haar tocht naar de zin van haar leven bij Olly terugkeert, zal ze een plaat van Joan Baez opzetten.

"So we 'll go no more a roving. Het is een tekst van de dichter Byron uit de negentiende eeuw."

Luister naar deze song op YouTube <https://www.youtube.com/watch?v=R8GI7tKuag8>

Het gedicht van Byron geeft aan dat de hoofdfiguur niet langer hoeft 'rond te zwerven' met haar vraag over de zin van haar bestaan. Het is eigenlijk goed zo.

Beoordeling

De roman heeft een mooi thema. Als iemand ouders wordt, komt de vraag van de zin van het bestaan toch bij hem/haar naar boven. Ook bij de bijna zeventigjarige Altea. Die vraag wordt gevoed door enerzijds de ruzie die ze de avond ervoor heeft gehad met Olly en anderzijds de foto die ze zich op de vierde mei helemaal niet meer kan herinneren. Maar die foto is vijftig jaar geleden genomen. Is het leven dan zo maar aan haar voorbijgegaan? In een zoektocht door de stad die haar eigenlijk zo bekend moet zijn, gaat Altea op weg naar de zin van haar bestaan. Uiteindelijk hoeft dat helemaal geen hoogdravende opdracht voor een mens te zijn. Dat is een mooie boodschap. Altea heeft aan het einde van de dag haar Bevrijding gevonden.

Het verhaal is goed opgebouwd en gekoppeld aan de Nationale Dodenherdenking. Dat is voor Nederlandse begrippen een symbolische en beladen dag.

Maar aan de andere kant gebeurt er qua actie niet heel veel. Altea slentert maar wat rond in haar stad. Aan de lezers onthult ze dat ze ooit een keer vreemd gegaan is. Dan lijkt er spanning in te komen, als de situatie zich herhaald zou hebben met zwager Lukas. Maar dat gebeurt niet.

Vanwege de inhoud kan ik me voorstellen dat voor scholieren van het voortgezet onderwijs het boek 'een brug te ver' is.

Daarentegen kan de roman natuurlijk wel degelijk betekenis hebben voor mensen die de laatste levensfase naderen. Wie denkt er dan niet na over de zin van het leven?

Bij leesclubs kan de inhoud leiden tot interessante vragen: Wat is de rol van toeval in je leven, wat is de zin van je bestaan geweest, moet je altijd alles aan je partner vertellen, ook bijvoorbeeld wanneer je overspel hebt gepleegd?

Waarom heeft de mensheid het altijd op de Joden gemunt?

Daarom vind ik het boek een waardevol document in de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog in het algemeen en een boek waarin vragen worden opgeroepen over je eigen voortbestaan op de wereld. Dat kan Sipko Melissen later toch mooi laten zien als hij bij de hemelpoort aankomt.

Recensies

"Een plot speelt in Melissens werk, en dat is ook nu het geval, niet zo'n grote rol. Je beweegt als lezer gemakkelijk met hem mee, komt terloops tot oordelen over maatschappelijke gebeurtenissen, gedrag van andere mensen en tot relativeringen. De dingen hadden ook gemakkelijk volkomen anders kunnen gaan, realiseert Altea zich telkens opnieuw. Maar de Dam staat gewoon weer vol op haar vierde mei, ziet ze tot haar opluchting. Nog volkomen onwetend van wat een virus kan aanrichten."

<https://www.tzum.info/202...ierde-mei/>

"Altea zweeft rond in een babyboomerbubbel, van haar enorme grachtenpand, naar een voornaam terras, naar café Américain, naar een dure wijnwinkel en de chique uitgeverij. Toch is het prettig meeslenteren met deze slimme dame, al was het maar omdat oudere vrouwen als volwaardige literaire personages zeldzaam zijn. En ze heeft gelijk: die roman in de roman – waarvan we enkele fragmenten te lezen krijgen – moet absoluut uitgegeven worden."

<https://www.volkskrant.nl...ogle.nl%2F>

"Er gebeurt in De vierde mei niet veel. Prettig weinig, zelfs. Maar saai is het nooit en larmoyant wordt het zeker niet. Leg je zijn debuut Jonge mannen aan zee uit 1997 naast De vierde mei dan zie je dat de zinnen meer ritme hebben, vloeiender zijn geworden. Dat is misschien wel het geheim van de nieuwe Melissen. [...] Er is wel een plot – uiteindelijk weet DeWitt wat haar toegang gaat verlenen bij de hemelpoort. De lezer krijgt ook de epiloog voorgeschoteld van de nog uit te brengen roman over een aanslag tijdens de Dodenherdenking. Maar uiteindelijk is dat allemaal van minder belang in De vierde mei, waar het, om met K.P. Kavafis te spreken, vooral gaat om de reis en niet de bestemming. En Melissen, kenner van de hunkering, tussen de regels aan de lezer de vraag stelt: en jij, ben jij bij je eigen leven?"

<https://www.literairneder...ierde-mei/>

Bronnen

Interview met de auteur. Wat als hij die foto niet had gevonden? "Ik denk dat ik dit boek dan niet had geschreven. Ik was met een ander boek bezig. Maar die foto was zo dwingend... Die confrontatie. Dat je eigenlijk denkt: zo iemand had ik moeten hebben in mijn leven. Dat laat ik Altea ook zeggen. En ze heeft hem! Al bijna haar hele leven. Dat maakt haar zo van streek. Dat moest ik onderzoeken."

<https://www.parool.nl/kun...~b5e17a9a/>

Interview op YouTube met de auteur.

<https://www.youtube.com/w...kKqPKsOf68>